

שאל

אביר ויגדר

זמני השבת (ת"א):

כניסת השבת: 17:22

יציאת השבת: 18:22

ט"ו אדר תשע"ב

גיליון מס' 58

שאלות על הפרשה

מאת ר' עזרא מרום

עונג שבת

1. מה רמז במילה מחצית השקל?
2. כמה סממני קטורת היו?
3. א. לאיזה סממן מהקטורת היה ריח רע? ב. מדוע נכלל בקטורת?
4. אני מסממני הקטורת ומשמש כבשמים להבדלה. מי אני?
5. איזה קטע מקידוש של שבת מקורו בפרשתנו?
6. "ויתן אל משה ככלותו לדבר איתו בהר סיני שני לוחות העדות". אלו שמות נוספים ידועים לך למדבר סיני? מה משמעות השם "סיני"?
8. בחטא העגל קרא משה "מי לה' אלי". איזו אישיות מפורסמת השתמשה בקריאה זו?
9. כיצד מתקשר לחטא העגל הפס' בקהלת ז': "אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי"?
10. מה רמז בדברי משה לה': "מחני נא מספרך אשר כתבת"?
11. "וירא אהרון ויבן מזבח לפניו" (לב, 5). מה ראה אהרון? (רש"י)
12. לפי המדרש, עדיפים הלוחות השניים מהראשונים ב-4 דברים. מה הם?
13. איזה מעשה מפרשתנו מזכיר את פורים?
14. מאיזה שבט היו: א. בצלאל? ב. אהליאב?
15. מדוע נבחרו דווקא בצלאל ואהליאב למלאכת המשכן?
16. אני מסממני הקטורת, קצץ זנבי ותקבל עוף פורח. מי אני?
17. אני בן בקר המוזכר בפרשה. קפד ראשי ותקבל מושג ימי. מי אני?
18. איזה כינוי ניתן לתרומת מחצית השקל?
19. על בצלאל נאמר: "ואמלא אותו רוח אלוקים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה". א. הסבר את ההבדל בין הביטויים: חכמה, תבונה ודעת?
20. ב. באיזה עוד פסוק בתורה נזכר הביטוי "רוח אלוקים"? ג. על מי נאמר בתורה "איש אשר רוח בו"?
21. על השבת נאמר "אות היא לעולם". ציין עוד 2 מצוות שנקראו בשם אות.
22. "וביום השביעי שבת שבתון". מה לומד רש"י מכפילות הלשון הזו?
23. "שני לוחות העדות לוחות אבן כתובים באצבע אלוקים". היכן עוד נזכר הביטוי "אצבע אלוקים" בתורה?

לוויים – "in", ישראל – "out"

החפץ חיים שאל פעם את אחד מאורחיו אם הוא כהן, לוי או ישראל. (הכוהנים והלוויים הם משבט לוי). האורח ענה לו שהוא 'ישראל'.
 החפץ חיים הסביר: "בעתיד, כאשר ייבנה מחדש בהמ"ק בירושלים, כל בני עמנו יגיעו לשם בפעם הראשונה, כשהם מצטופפים בפתח המקדש, מנסים להיכנס פנימה. בשער יעמוד שומר, שתפקידו יהיה לשאול כל אחד ואחד האם הוא כהן, לוי או ישראל. רק אנשים שהם מצאצאי שבט לוי יורשו להיכנס ולבצע את עבודות בהמ"ק והקרבת הקורבנות. כל צאצאי שאר השבטים יהיו מאד מאוכזבים: הלוויים בפנים; ישראל בחוץ".
 הסביר החפץ חיים: "אתה מבין מהי הסיבה לאבחנה הזו? הכל בגלל מה שקרה לפני אלפי שנים עם עגל הזהב. כאשר משה רבנו קרא בפני העם – "הפסיקו את העבודה הזרה ושובו אל ה'", רק שבט לוי הגיב ונענה לקריאתו. לכן, לעתיד לבוא, רק אנשי שבט לוי יזכו לשרת בבית המקדש. כל שאר אנשי העם ייאלצו להישאר בחוץ, משום שאבות אבותיהם לא נענו לקריאתו של משה".
 אין זה דבר פשוט כלל, משום שהדרך בה תבחרו להגיב, תשפיע לא רק עליכם, אלא גם על כל הדורות הבאים אחריכם.

החפץ חיים הוסיף: "אנו למדים מכך לקח עצום. פעמים רבות בחיינו, אנו שומעים בתוך ראשינו קול קטן שאומר לנו: 'הפסיקו עם העבודה הזרה הזו, התייצבו והיו חלק מהכלל!' לאיזה מחנה אתם שייכים? האם קיימים בכם השכנוע העצמי והבהירות הפנימית הנחוצים בכדי להישאר ולדבוק במסלול הנכון? אין זה דבר פשוט כלל, משום שהדרך בה תבחרו להגיב, תשפיע לא רק עליכם, אלא גם על כל הדורות הבאים אחריכם. לכל אדם בעולם יש את ההזדמנות הגדולה שלו.

חילתא דקדוחותא :

נהי חכמי ישיבה למדו צער שניט באותה ישיבה. ונט אחד, פונה אחד החכמים לחברו ואמר לו, מאחר והוא מתחנן עוד זמן מה, הוא ישאח את חברו יהיה הצד עלו.
 "אני לא יכא", אמר החבר.
 "למה לא?" שאל החכמי. "אני מנח רוצה להצניק לך את הכבוד הזה".
 "אבל אני לא יהודי, אסור לי", אמר החבר.
 "מה לא יהודי?" מנדצק החכמי. "צער שניט באותה ישיבה ואתה לא יהודי?"
 "לא", עונה חברו. "התצניינותי ביהדות, זה הכף".
 "אבל למדנו עליו שמוערת חייב מיתה", אמר החכמי. "נכון", משיב החבר, "ולכן הקפדתי לקחת איתי מפתח כף פצע שאני יוצא לסיבוב בשבת".
 "אבל יש כאן צירוף", תהה החכמי.
 "אה, זה? אני לא סומך על הצירוף", ענה חברו.

לכן, כאשר אתם שומעים בתוכם את הקול הזה, התייצבו ודאגו להיות חלק מהכלל!"

הלך שאנו למדים מחטא העגל, הוא לחשוב היטב על מעשינו והחלטותינו בחיים. מה שמתחיל כמעשה קטן ותמים, עלול להפוך לאסון טראגי בעל ממדים אדירים. האם שכחנו את סדרי העדיפויות האמתיים שלנו? האם אנו נותנים לעצמנו להיסחף אחר ההמון השואג? עבודה זרה עודנה חיה וקיימת, גם במאה ה-21. בואו נקווה שביכולתנו לצמצם ואפילו להכחיד את המגיפה המסוכנת הרב שרגא סימונס, אש והקשה הזו.

מדרשים על מגילת אסתר

1. מי היה מרדכי היהודי?

מרדכי היה אחד משריו החשובים של אחשוורוש. בירושלים, לפני הגלות, היה מחשובי הסנהדרין, אבל בחורבן בית ראשון הוגלה ע"י נבוכדנצר. הוא עבר עוד כמה מקומות עד שהתיישב בשושן, והיה המנהיג של עמ"י בגלות הקשה.

2. מאיפה אחשוורוש הגיע?

אחשוורוש לא היה מזרע המלוכה, אלא הגיע לשלטון ע"י עושרו הגדול. לפני שהיה מלך, היה שומר הסוסים של המלך הקודם, בלשצאר, אביה של ושת, אשתו. הוא שילם שוחד לאנשי השלטון כדי לקבל את המלוכה, ומאחר ולא היה מהשושלת ה"נכונה" האחיה שלו בשלטון לא הייתה מספיק יציבה. לכן כשכתוב "בשנת שלוש למלכו עשה משתה", הכוונה היא למשתה שנערך ע"מ לחגוג את ההתבססות בשלטון, שלוש שנים לאחר כיבושו.

3. למה ושת סירבה לבוא למשתה?

ושת לא הייתה האדם הכי ביישן או

צנוע, בדיוק להפך. אבל קצת לפני שקראו לה פרחה בגופה צרעת, לכן סירבה לבוא, מחמת הבושה. אז ושת הוצאה להורג, ואחרי שהתפכח אחשוורוש – הוא הבין מה עולל, והצטער מאוד.

4. האם גם מרדכי היה במשתה?

בדיוק להפך. הוא ידע שמדובר במשתה הוללות, והזהיר את כל היהודים לבל ילכו לסעודה. הם לא ממש הקשיבו לו, חשבו שהוא פשוט לא מביין בפוליטיקה, וסברו שעליהם לפתח קשרים עם השלטון, גם אם יחטאו תוך כדי.

5. מי היה יותר גרוע – אחשוורוש או המן?

אחשוורוש היה מלך לא פחות עריץ ואכזר, אלא שבמגילה פרט זה לא מצוין כיוון שהיא נכתבה ע"י מרדכי ואסתר עוד בימי חייו, ולא רצו לכתוב דברי גנאי בשל שלום המלכות.

6. איזו היסטוריה משותפת הייתה להמן ולמרדכי?

חז"ל מספרים שלפני כן היו שניהם שרי הצבא בצבאו של אחשוורוש, כשמדינה אחת מרדה בו, המלך ציווה על שניהם לדכא את המרד. כל אחד יצא עם הגדוד שלו לדרך הארוכה אך בזמן שמרדכי ציווה על חייליו לאגור מזון, כי הרי אי אפשר לדעת מתי תגיע האספקה הבאה, חייליו של המן אכלו את כל הציידה לדרך כבר בהתחלה, החלו להשתגע ברעבונם ורצו להרוג אותו. המן פנה אל מרדכי בתחינה לקבל מעט אוכל, ובתמורה התחייב שיהיה מעתה עבדו. ההתחייבות אף קועקעה על ירכו. אלא שלאחר תקופה קצרה, כשהמן קודם בתפקיד, הוא ראה את מרדכי ודרש ממנו להשתחוות לו. מרדכי טפח על ירכו בתגובה, כאומר "איך אדון ישתחוה אל עבדו?".

1. משה. ד. ניתנו ביה"כ.
13. משה חבש מסיכה: "ויתן על פניו מסווה". (לד, 33)
14. א. יהודה. ב. דן.
15. א. כדי להראות שלכל השבטים יש חלק במשכן, הן למבחר שבהם (יהודה) והן לפחות שבהם (דן) [רש"י]. ב. מקדש ראשון נבנה ע"י שלמה שהיה משבט יהודה, וע"י חירם מלך צור שאמו היתה משבט דן.
16. ציפורן, ציפור.
17. עגל, גל.
18. כסף הכיפורים.
19. א. חכמה – אדם לומד מאחרים. בינה – לומד מעצמו מתוך דברים שלמד. דעת – רוח הקודש. ראשי תיבות חב"ד. ב. בתחילת ספר בראשית נאמר: "ורוח אלוקים מרחפת על פני המים". ג. יהושע בן-נון (במזכר כ"ז, 18).
20. א. תפילין – "וקשרתם לאות על ידך" (דברים ו', 8). ב. ברית מילה – "ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם" (בראשית י"ז, 11).
21. שאסורה כל מלאכה כולל אוכל נפש.
22. במכת הכינים אמרו החרטומים לפרעה "אצבע אלוקים היא".

1. אות אמצעית צ' = צדקה. מצידה: חי ובקצוות אותיות מת. (=הקרוב לצדקה הוא החי).
2. 11 סממנים.
3. א. חלבנה. ב. כדי ללמדנו שצריך לצרף גם את פושעי ישראל לתפילות ולתעניות!
4. ציפורן.
5. ושמרו בני ישראל את השבת ... וביום השביעי שבת וינפש". (לא, 16)
6. לפי הגמרא שבת דף פ"ט: צין, פארן, קדמות, חורב.
7. א. שממנו ירדה שנה לאומות העולם. ב. הר שבו נעשו ניסים לישראל. (שבת פ"ט)
8. מתתיהו במלחמת החשמונאים.
9. לפי הגר"א בחטא העגל חטאו אחד מאלף גברים ואילו אף אישה לא חטאה ולא אמרה "אלה אלוקיך ישראל".
10. מספרך = מספר כ'. כלומר הפרשה ה-20, בה שמו של משה לא מופיע.
11. ראה שהרגו את חור, בנה של מרים.
12. בלוחות השניים: א. עשו ארון לפני עשיית הלוחות. ב. נאמר בהם "טוב" – "למען ייטב לך". ג. קרן עור פניו של

(בתקופה מוקדמת יותר, עבד המן כספר בכפר "קרצום").

7. למה אסתר ביקשה מהיהודים שיתפללו ויצומו למענה?

מעבר לכוחה של התפילה והבקשה מבורא העולם, יש כאן אלמנט של תיקון: תשע שנים אחרי שהיהודים התהוללו בסעודתו של אחשוורוש ואכלו מאכלות אסורים, עכשיו הם נדרשים לצום.

8. מה קרה להמן ומשפחתו?

המן נתלה על העץ ואחריו גם עשרת בניו, ואילו זרש ברחה למקומות מרוחקים והתפרנסה מקיבוץ נדבות.

9. איך יודעים שהסיפור נכון מבחינה היסטורית?

קודם כל, מדובר במורשת אבות. מעבר לכך, חוקרים רבים מספרים שיש במגילה ביטויים המגלים בקיאות בשפה ובהלך הרוח הפרסי באותן שנים. אחשוורוש מזוהה עם מלך האימפריה הפרסית באותה תקופה, חֶשְׁיָרְשׁ, קברם של מרדכי ואסתר נמצא עפ"י המסורת בעיר האמדאן שבאיראן (ועפ"י דעות נוספות הקבר נמצא בגליל), כמו כן, תגלו שבקרוב היהודים יוצאי פרס וקווקז הסמוכה יש המון נשים העונות לשם אסתר. בקווקז, אגב, ביטאו זאת כ"איסתיר", מלשון הסתיר – אסתר הרי הסתירה את זהותה ואת זהות עמה.

10. ושאלת השאלות: למה אוזני המן?

עפ"י חז"ל, המן חזר לביתו לאחר ההשפלה ההיא כשאוזניו מקוטפות (כלומר ללא אוזניים). בנוסף לכך אוזני המן משולשות מאחר ונהג לחבוש כובע קצינים משולש (א-לה נפוליאון), ויש האומרים ששלוש הפינות הן זכר לשלושת ימי הצום של אסתר המלכה. מתוך אתר הידברות